

O'ZBEK HIKOYALARIDA QO'LLANGAN RAMZIY OBRAZLAR TAVSIFI

Isroilova Odinaxon¹

¹ Ichki ishlar Andijon akademik litseyi o'qituvchisi

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 20.02.2025

Revised: 21.02.2025

Accepted: 22.02.2025

KALIT SO'ZLAR:

ramziy obrazlar,
O'zbek hikoyalari, tabiat
ramzlari, ichki dunyo,
ijtimoiy vazifalar,
adabiy tasvirlar.

O'zbek hikoyalarida ramziy obrazlar o'ziga xos tahlilga ega bo'lib, ular ko'pincha tabiat, inson ruhiy holati va ijtimoiy-madaniy tushunchalarni ifodalashda ishlatiladi. Ushbu maqolada, ramziy obrazlarning hikoyadagi roli va ular yordamida o'quvchiga ma'lum bir g'oya yoki hissiyatni etkazishning ahamiyati tahlil qilinadi. Tabiat, insonning ichki dunyosi va jamiyatdagi ijtimoiy vazifalar kabi turli mavzularda ramziy tasvirlar qanday qo'llanilishi va ularning badiiy va ma'naviy ahamiyati yoritiladi.

KIRISH. O'zbek adabiyotida ramziy obrazlar, asosan, xalqning qadimiy urf-odatlarini, an'analari va tabiat bilan bo'lgan bog'liqligidan ilhomlanib yaratilgan. Ramzlar orqali insonning ichki dunyosi, jamiyatdagi o'rni va tafakkuri, shuningdek, uning ma'naviy, ijtimoiy va tarixiy vazifalari tasvirlanadi. O'zbek hikoyalarida ramziy obrazlar juda keng tarqalgan va ular yozuvchilarga muayyan fikrlarni yoki tushunchalarni o'quvchiga etkazishning eng samarali usulini taqdim etadi. Bu maqolada O'zbek hikoyalaridagi ramziy obrazlarning ma'nosi, turlari va ulardan qanday foydalanish tavsifi beriladi.

Ramziy Obrazlar: Ta'rifi va Turlari

Ramziy obraz — bu inson, voqea, ob'ekt yoki tabiiy elementlarning ma'lum bir tushunchani, g'oyani yoki hissiy holatni ifodalash uchun ishlatiladigan tasviriy vositadir. O'zbek hikoyalarida ramziy obrazlar asosan uchta yo'nalishda qo'llaniladi:

1. **Tabiat Ramzlari:** O'zbek hikoyalarida tabiat ko'pincha inson ruhiy holatlari bilan bog'lanadi. Daraxtlar, tog'lar, daryolar, yomg'ir, quyosh, oy kabi tabiat elementlari

insonning ichki dunyosini yoki atrof-muhitning ta'sirini ramziy tarzda aks ettiradi. Masalan, o'zbek hikoyalarida ko'pincha yomg'irning yog'ishi o'zgarish yoki yangilanishni, quyoshning chiqqani esa umid va yaxshi niyatlarni anglatadi.

Masalan: O'zbek adabiyotining klassik asarlarida yomg'ir ko'pincha yangi boshlanishlar, kechirilgan xatolar va qayta tug'ilish ramzi sifatida ishlatilgan. "Qorako'z" hikoyasida yomg'irning boshlanishi o'zgarishning boshlanishini ifodalaydi[1]

2. **Insonning Ichki Dunyosini Ifodalovchi Ramzlar:** O'zbek hikoyalarida ramziy obrazlar orqali insonning ichki kechinmalari, kayfiyati va ruhiy holatlari tasvirlanadi. Bu tasvirlar yordamida o'quvchi qahramonning harakatlarini va qarorlarini yaxshiroq tushunishi mumkin. Shuningdek, bu obrazlar insonning o'ziga bo'lgan munosabati, qiyinchiliklarga qarshi kurashi yoki ma'naviy izlanishlarini ko'rsatishda ishlatiladi.

Masalan: "Chinor daraxti" hikoyasida bosh qahramonning qiyinchiliklar va qarama-qarshiliklarga qarshi kurashishi, chinor daraxti orqali ramzlanadi. Daraxtning kuchli ildizlari, uning turli fasllarda barqaror bo'lib qolishi, insonning hayotdagi sabr va bardoshini ramziy tarzda ko'rsatadi[2]

3. **Ijtimoiy Va Tarixiy Ramzlar:** Ramziy obrazlar, shuningdek, ijtimoiy va tarixiy voqealar, urushlar yoki jamiyatdagi o'zgarishlarni ifodalashda ishlatiladi. O'zbek hikoyalarida tarixiy voqealar ko'pincha ramziy tarzda keltiriladi, chunki ular xalqning mustaqillik, tenglik yoki haqiqat yo'lidagi kurashini ko'rsatadi.

Masalan: "Alisher Navoiy" asarida Navoiy o'zining kuchli obrazlari orqali adolat va ma'rifat ramzlarini yaratgan. Bu obrazlar uning o'zining zamondoshlariga bo'lgan fidoyiligi va adolat uchun kurashishini ramziy tarzda ko'rsatadi.

Ramziy Obrazlarning Maqsadi va Vazifasi

1. **Ma'nolarni chuqurlashtirish:** Ramziy obrazlar o'quvchiga asar ichidagi ma'nolarni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Bu obrazlar o'quvchining faqat yuzaki qahramonlarning harakatlariga emas, balki ularning ichki dunyosiga va kayfiyatlariga ham e'tibor qaratishiga undaydi. Misol uchun, tabiiy elementlar yordamida insonning hayotidagi o'zgarishlar yoki ruhiy holatlar ifodalanadi.

2. **Ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni targ'ib qilish:** Ramziy obrazlar yordamida yozuvchi jamiyatning dolzarb masalalarini, qadriyatlarini va turli ijtimoiy tushunchalarni taqdim etadi. Bunday obrazlar xalqning tarixiy kurashlari, o'zining an'analari va madaniyati haqida gapiradi. Misol uchun, qo'y va ot ramzlari o'zbek xalqining mehnatkashligini, izzat-hurmatga bo'lgan ehtiyojini aks ettiradi.

3. **O'zgarish va o'zini anglash:** Ramziy obrazlar ko'pincha o'zgarish, yangilik yoki o'zini anglash jarayonlarini tasvirlash uchun ishlatiladi. Hikoyadagi qahramonlar yangi bosqichga o'tish jarayonida o'zlarini va dunyoni boshqacha idrok etishadi, va bunday o'zgarishlar tabiat yoki boshqa ramziy tasvirlar yordamida aks ettiriladi.

O'zbek hikoyalarida ramziy obrazlar nafaqat tilning estetik vositasi sifatida, balki uning ma'naviy, ijtimoiy va madaniy ahamiyatini aks ettiruvchi kuchli vosita sifatida ishlatiladi. Bu obrazlar insonning ichki dunyosini, jamiyatdagi o'rnini, tarixiy voqealarni va tabiiy hodisalarni o'zaro bog'lab, o'quvchiga ko'proq ma'lumot va chuqurroq tushuncha berishga imkon yaratadi. O'zbek hikoyalaridagi ramziy obrazlar adabiyotning keng spektrli imkoniyatlarini ko'rsatadi va yozuvchilarga o'z fikrlarini samarali ifodalashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qosimov U. Adabiy-estetik tafakkur tadriji: an'anaviylik, vorisiylik, o'ziga xoslik Abdulla Qodiriy, Abdulla Qahhor va Tog'ay Murod ijodi misolida.

2. Sultanxo'jayeva G.S. // A.P.Chexovning zamonaviy o'zbek adabiyoti rivojiga ijodiy ta'siri masalalari

3. Isamutdinova, D. (2024, October). MILLIY TARIX VA MADANIYATNI AKS ETTIRUVCHISI SIFATIDA O'XSHATISHLAR. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS (Vol. 1, No. 9, pp. 38-41).

4. Marifjanovna, I. D. (2024). INGLIZ TILINI ORGANISHNING SAMARALI USULLARI. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(28), 36-37.

5. Marifjanovna, I. D. (2024). NEMIS TILINI ORGANISHNING SAMARALI USULLARI. PEDAGOG, 7(9), 138-139.

6. Marifjanovna, I. D. (2024, June). The Importance of Poems and Songs in the Development of German Vocabulary in Young Children. In Interdisciplinary Conference of Young Scholars in Social Sciences (USA) (Vol. 8, pp. 1-3).

7. Durdona, I. (2024). INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING CHET TILI O'QITISHDAGI O'RNII. СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ, 1(1), 227-232.

8. Isamutdinova, D. (2024). INNOVATION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA ASOSIDA CHET TILI DARSLARINI TASHKIL QILISH. СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ, 1(1), 86-89.

9. Isroilova, H., & Isamutdinova, D. (2024). INNOVATION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA ASOSIDA DARSLARNI TASHKIL QILISH. MODERN

=====

EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(2), 218-223.

10. Isamutdinova, D. (2024). LANGUAGE AS A CULTURAL HERITAGE. Экономика и социум, (4-1 (119)), 175-179.

11. Жаббарова, Ю. (2024). Chet ellik talabalar uchun lingvistik va madaniy komponentlarni o 'z ichiga olgan darsliklar va o 'quv qo 'llanmalarini yaratish. Лингвоспектр, 3(1), 180-184.

12. Xujamuradovna, J. Y. (2024). MATN SHAKLLANISHIDA QARINDOSHLIK ATAMALARINING O 'ZIGA XOS O 'RNI. worldly knowledge conferens, 8(2), 71-73.

13. Xujamuradovna, J. Y. (2024). "QARINDOSHLIK" KONSEPTI SEMANTIK KO 'LAMINING YAQIN VA UZOQ HUDUDLARIGA BIR NAZAR. International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING, 5(2), 1468-1470.

14. Жаббарова, Ю. (2023). Значение интеграционных процессов в образовании. Актуальные проблемы обучения социально-гуманитарных наук в медицинском образовании, 1(1), 57-64.

15. Жаббарова, Ю. (2023). Образование молодежи—судьба народа, прогресс родины. Актуальные проблемы обучения социально-гуманитарных наук в медицинском образовании, 1(1), 48-56.

16. Жаббарова, Ю. Х. (2023). ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА «РОДНЯ» В УСЛОВИЯХ ДИСКУРСА. In НАУЧНЫЕ РЕВОЛЮЦИИ: СУЩНОСТЬ И РОЛЬ В РАЗВИТИИ НАУКИ И ТЕХНИКИ (pp. 81-83).

17. Nazim, B. (2024). THE USE OF FACT-CHECKING INSTRUMENTS IN ENHANCING MEDIA LITERACY. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(2), 440-444.

18. Nazim, B. (2024). ENHANCING INFORMATION SECURITY THROUGH IMPROVED MEDIA LITERACY MODULES. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 235-239.

19. Ziyodullayeva, K., & Bo'ronov, N. (2024). FAKE NEWS AND THEIR ROLE IN PROPAGANDA MATERIALS. Развитие и инновации в науке, 3(8), 55-57.

20. Бўронов, Н. (2022). МЕДИАТАЪЛИМ ФЕЙК МАЪЛУМОТЛАРГА ҚАРШИ ҚАРШИ МЕДИСАВОДХОНЛИКНИ ОШИРУВЧИ ВОСИТА СИФАТИДА. RESEARCH AND EDUCATION, 1(6), 241-250.

21. Khumora, Z., & Nazim, B. R. THE ROLE OF THE INTERNET IN THE SPREAD OF FAKE INFORMATION.